

В.В. МАЛІКОВ, доктор наук з держ.управління, доц., ХНАДУ, Харків
Т.В. КОВАЛЬОВА, канд.екон.наук, доц., ХНАДУ, Храків

АНАЛІЗ ФОРМ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ НП(С)БО 1 «ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗВІТНОСТІ»

Затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку змінило порядок складання фінансової звітності. У статті розглянуті особливості складання фінансової звітності вітчизняними підприємствами за новим стандартом, звернуто уваги на позитивні та негативні сторони цього процесу.

Ключові слова: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти обліку, форми звітності, статті, підприємство.

Вступ. Процеси глобалізації, що приводять до економічної та політичної взаємозалежності країн та регіонів світу, безпосередньо впливають і на процес ведення обліку й складання звітності в нашій країні. Нарешті Україна вже визначилася із тим місцем, яке вона може чи хотіла б зайняти у світовому просторі, із функціями у майбутній глобальній спільноті. Саме правильна система ведення обліку і звітності дасть можливість отримати достовірну інформацію, яка в майбутньому буде приймати участь у модернізації національної економіки. Україна зацікавлена у розвитку зв'язків з іншими країнами, особливо в економіці, що неможливо без вивчення та використання міжнародних стандартів, серед яких стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності посідають важливе місце.

Михайлова Т.П. стверджує, що розширення міжнародних зв'язків, виникнення світових ринків капіталу, створення міжнародних компаній зумовлюють необхідність впровадження єдиних правил і процедур ведення фінансового обліку і складання фінансової звітності [1]. Це пов'язано з тим, що ведення бізнесу в різних країнах має свої особливості, що, безумовно, приводить до розбіжностей в обліку та звітності. Саме тому, в нашій країні, на початку 2013р., були внесені зміни до нормативно-законодавчої бази, у яких прослідковується спроба наблизити як форми звітності, так і підходи до її складання до рівня міжнародних. У цій роботі, ми спробуємо проаналізувати ці нововведення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями фінансової звітності щодо структури, порядку її складання, складу, займалась значна кількість науковців та практиків. При написанні цієї роботи ми опиралися на

дослідження Голова С., Бутинця Ф., Чижевської Л., Малюги Н., Дж. Блейка, Я. Вільямса та ін.. Однак, сучасна законодавчо – нормативна база відносно фінансової звітності в нашій країні, потребує подальшого детального вивчення з метою розробки рекомендацій щодо роз'яснення сутності окремих її складових та особливостей її складання.

Метою дослідження є вивчення проблем та особливостей складання фінансової звітності в контексті змін законодавства.

Матеріали досліджень. Про зміни у законодавстві стосовно фінансової звітності в нашій країні говорили досить давно. У 2010 р. була прийнята Концептуальна основа фінансової звітності, яка відзначила, що подальшої гармонізації найкраще можна досягти шляхом зосередження уваги на фінансових звітах, які складаються з метою надання інформації, корисної для прийняття економічних рішень [2]. Прийняття Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» на початку 2013р. [3], запровадило складання звітності за новими формами, тим самим була зроблена спроба наблизити українську фінансову звітність до рівня міжнародної, зробити її уніфікованою та зрозумілою. Це положення замінило перші п'ять національних стандартів бухгалтерського обліку, що, безумовно, є позитивним в частині зменшення кількості нормативних актів.

Реально в Україні існують два види стандартів – національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку НП(с)БО і просто положення стандарти бухгалтерського обліку (П(с)БО). При чому, перші більше регламентують складання фінансової звітності (про це свідчить зміст самих положень), другі - ведення обліку. Термін «положення (стандарт) бухгалтерського обліку» взагалі було виключено із Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Нова редакція Закону дає пояснення тільки НП(с)БО [4]. Чи означатиме це зміну назви уже існуючих і затверджених П(с)БО поки не відомо. Можливо, було б доречніше, чітко розділити стандарти на стандарти звітності і стандарти обліку і відобразити це в назві документу. Це дало б змогу не плутатись у назві та призначенні нормативних актів.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 визначило мету, склад та принципи підготовки фінансової звітності, а також вимоги до призначення та розкриття її елементів. Нагадаємо, що метою складання звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. При цьому мета складання звітності, яка зазначена в Концептуальних основах фінансової звітності, є іншою, а саме:

надання фінансової інформації про суб'єкт господарювання, що звітує, яка є корисною для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому суб'єктові господарювання. Такі рішення охоплюють придбання, продаж або утримування інструментів власного капіталу та боргових інструментів, а також надання або погашення позик та інших форм кредитів [2]. Ми бачимо очевидне протиріччя у визначенні мети складання звітності, а значить буде коректування у НП(с)БО 1, оскільки згідно ст.1 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» національні стандарти не можуть протистояти міжнародним. Крім того, готуються зміни і в МСФО, метою яких є економічні ресурси і вимоги до зобов'язань суб'єктів господарювання. Тобто, зміни чекають нашу звітність обов'язково.

НП(с)БО замінило перші п'ять положень стандартів бухгалтерського обліку. Бухгалтера звикли, що пояснення змісту всіх статей фінансових звітів зафіксовані були саме в П(с)БО. Натомість зараз фахівець, при заповненні статей звітності, повинен керуватись Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, затвердженими наказом Мінфіну від 28.03.2013 р. №433 [5]. Ці рекомендації фактично схожі на стандарти 2,3,4 та 5.

Слід зазначити, що згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами, інші - самостійно визначають доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності. Суб'єкти малого підприємництва і представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності складають скорочену за показниками фінансову звітність у складі Балансу і Звіту про фінансові результати за національними положеннями (стандартами). Тобто, законодавство дало можливість самостійно визначати склад та методику складання звітності. Далі ми будемо розглядати звітність для тих підприємств, які складають звітність за національними П(с)БО.

За новим стандартом деякі форм звітності мають подвійну назву: Баланс або Звіт про фінансовий стан, Звіт про фінансові результати або Звіт про сукупний дохід, а Звіт про рух грошових коштів можна скласти аж за двома методами. Тепер подвійна назва звітів чітко вказує на призначення звіту. Назви інших форм не змінилися.

Щодо вимог складання нових форм, то вони майже не змінилися. Як і не змінилися види діяльності, за якими вони складаються звітність – це

операційна, фінансова та інвестиційна діяльність. Подвійність назви звіту про фінансові результати обумовила появу двох нових понять - сукупного доходу та іншого сукупного доходу. За НП(с)БО 1 сукупний дохід - зміни у власному капіталі протягом звітнього періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками); інший сукупний дохід - доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємств.

Новації торкнулись статей звітності. Тепер підприємства можуть не наводити статті за якими відсутня інформація за звітний період, крім випадків, якщо такі дані були в попередньому звітному періоді. Крім того, можна доповнювати звіти новими статтями (вони отримали назву додаткові статті), але тільки тими, які передбачені в додатку 3 до НП(с)БО 1. Ці статті можна використовувати за умови, що інформація є суттєвою та її оцінка може бути достовірно визначена. Суттєвість статті визначають НП(с)БО 1, МСФЗ та керівництво підприємства. Цей підхід відповідає міжнародним стандартам, що є позитивним моментом. Наявність же обумовлених додаткових рядків знову не дає можливості до висловлювати бухгалтером свої професійні судження відносно інформації яка відображається у формах звітності, що, безумовно, є негативним моментом.

Аналізуючи форми звітності, слід відзначити, що змін щодо форми та структури зазнали всі форми фінансової звітності. Розглянемо їх детальніше. Баланс (Звіт про фінансовий стан) тепер складається з трьох розділів активу та чотирьох пасиву. За старою формою розділів було значно більше, як в активі так і в пасиві. Змінилась також і наповненість кожного розділу Балансу. Значно менше стало обов'язкових статей, але збільшилась кількість додаткових. Заповнення обов'язкових статей можливе за умови їх достовірної оцінки та отримання/вибуття економічних вигід від їх використання/погашення. Використовувати додаткові статті є необов'язковим, якщо інформація по ним відсутня і її не було в попередніх періодах. Методика складання форми 1 викладена у Методичних рекомендаціях по заповненню форм фінансової звітності. Ці ж методичні вказівки регулюють і Звіт про фінансовий результат (Звіт про сукупний дохід). Ця форма звітності зазнала значних змін. По-перше зменшилась кількість розділів (їх стало чотири, замість п'яти), по-друге – з'явився новий розділ – сукупний дохід (розділ II), по-третє – відображення показників звіту у динаміці, порівнюючи їх з минулим періодом. Перший та другий розділ форми 2 є аналогом закордонного Звіту про сукупний дохід.

Звіт про рух грошових коштів призначений для відображення один раз на рік інформації про надходження та вибуття грошей підприємства. З 2013

року підприємства мають право обирати одну із двох запропонованих форм: за прямим (відображення у звіті інформації про рух грошових коштів в розрізі окремих операцій) або непрямим (інформація про причини змін і залишку грошей) методом. Вибір форми звіту необхідно, на наш погляд, відобразити в наказі про облікову політику. Як і в попередніх формах, заповнювати необхідно тільки ті рядки, за якими інформація є істотною та оцінка статті достовірно оціненою. Можна, за необхідності, використовувати додаткові рядки. Звіт складається за видами діяльності, тобто за операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю. Загалом, значна кількість статей нових форм фінансової звітності стали комплексними, тобто одна стаття поєднала в собі декілька рядків або навіть цілий розділ старих форм звітів. Звіт про власний капітал є річною формою. Складові власного капіталу наведені в I розділі пасиву балансу. Замість звичного для бухгалтера поняття «статутний капітал» у формі 4 з'явилося поняття «зареєстрований капітал». Ця стаття включає, крім статутного капіталу ще й паєві внески КСП, ЖБК, споживчих та кредитних союзів та інший зареєстрований капітал. Новою також є стаття «капітал у дооцінках», у якій відображається дооцінка основних засобів, нематеріальних активів та фінансових інструментів, що відбулась за звітний період. Заповнювати тепер можна тільки рядки, за якими є інформація. Залучати також можна і додаткові статті, їх до форми 4 передбачено не так багато, як до попередніх форм. У Звіті про власний капітал вказані причини, за якими можуть відбуватись зміни у власному капіталі протягом року, а саме: коректування, розподіл прибутку, внески учасників та вилучення капіталу. Примітки до фінансової звітності не зазнали змін, вони не підпорядковуються НП(с)БО 1 і складаються згідно П(с)БО 6.

Висновки. Складання фінансової звітності на сьогодні залишається непростою справою для бухгалтера. Розробка і введення в дію нового НП(с)БО є спробою наблизити складання нашої звітності за міжнародними правилами. Порівнюючи міжнародні стандарти фінансової звітності, які дають своїм бухгалтерам більший простір при складання звітності, наші стандарти України тримають нашого фахівця в «жорстких рукавицях». Хоча уже всі згодні з думкою, що від того, як бухгалтер буде трактувати факти господарського життя, будуть залежати фінансові показники звітності, які визначають стан підприємства і результати його діяльності, а це, в певній мірі, буде впливати на реакцію зовнішніх зацікавлених користувачів, як внутрішніх, а особливо зовнішніх, кошти яких так потрібні підприємствам України.

Список літератури: 1. Михайлова Т.П. Міжнародний облік і аудит / Т.П. Михайлова. – Донецьк: Вид-во ДонДУЕТ, 2006. – 78 с. 2. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс] / Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). – 2010. – Режим доступу: http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009. 3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» 4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/> [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/npsbu1/> 5. Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності// Наказ Міністерства фінансів від 28.03.2013 р. №433–2013. Електронний ресурс]. – Доступний з <http://dtki.com.ua/show/2cid010035.html>

Надійшла до редколегії 25.10.2013

УДК 657:006.32

Аналіз форм фінансової звітності в контексті НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до звітності» / В.В. Малков, Т.В Ковальова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 66 (1039) – С. 169-174. Бібліогр.: 5 назв.

Утверждение Национального положения (стандарта) бухгалтерского учета изменило порядок составления финансовой отчетности. В статье рассмотрены особенности составления финансовой отчетности отечественными предприятиями по новым стандартам, указано на положительные и отрицательные стороны этого процесса.

Ключевые слова: национальное положение (стандарт) бухгалтерского учета, международные стандарты учета, формы отчетности, статьи, предприятие.

Adoption of the National provision (standard) of accounting changed the procedure of the financial statements. The article describes features of the financial statements for domestic companies using new standards, were indicated positive and negative aspects of this process.

Keywords: national provision (standard) of accounting, international accounting standards, reporting forms, articles, company.

УДК 336. 761(477)

О.В. КУЛЬПИНА, асистент, ХНАДУ, Харків

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Розглянуто сучасний стан фондового ринку України, останні зміни за декілька років. Проаналізовано основні проблеми, що гальмують формування, становлення та розвиток фондового ринку. Запропоновано шляхи удосконалення розвитку фондового ринку України.

Ключові слова: фондовий ринок України, капіталізація, акції, облігації, інвестори, залучення інвестицій, проблеми розвитку фондового ринку.

Вступ. В умовах посилення активізації трансформаційних процесів найефективнішим способом залучення і перерозподілу фінансових ресурсів є використання інструментів фондового ринку, значення якого дедалі зростає.

© О.В. Кульпіна, 2013